

Andrada Mihaela TRUȘCĂ

**PARTICULARITĂȚILE
RĂSPUNDERII JURIDICE
ÎN DREPTUL MEDIULUI**

Universul Juridic

București

-2012-

Editat de **S.C. Universul Juridic S.R.L.**

Copyright © 2012, **S.C. Universul Juridic S.R.L.**

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin

S.C. Universul Juridic S.R.L.

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris al
S.C. Universul Juridic S.R.L.

**NICIUN EXEMPLAR DIN PREZENTUL TIRAJ NU VA FI
COMERCIALIZAT DECÂT ÎNSOTIT DE SEMNĂTURA ȘI
ȘTAMPILA EDITORULUI, APLICATE PE INTERIORUL
ULTIMEI COPERTE.**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

TRUȘCĂ, ANDRADA MIHAELA

**Particularitățile răspunderii juridice în dreptul
mediului / Andrada Mihaela Trușcă. - București : Universul
Juridic, 2012**

Bibliogr.

ISBN 978-973-127-856-8

349.6(498)

502.74(498)

REDACȚIE:

tel./fax: **021.314.93.13**

tel.: **0731.121.218**

e-mail: **redactie@universuljuridic.ro**

DEPARTAMENTUL

telefon: **021.314.93.15; 0726.990.184**

DISTRIBUȚIE:

tel./fax: **021.314.93.16**

e-mail: **distributie@universuljuridic.ro**

www.universuljuridic.ro

**COMENZI ON-LINE,
CU REDUCERI DE PÂNĂ LA 15%**

Cuvânt-înainte

Lucrarea asupra căreia ne referim abordează un subiect de o deosebită importanță și actualitate pentru dreptul românesc, cu numeroase implicații teoretice și cu o stringentă aplicabilitate practică și, în același timp, și pentru ordinea juridică comunitară, atât în prezent cât și pentru viitor.

Încă din primele capitole, lucrarea se remarcă și reține atenția prin sistematizarea științifică și riguros fundamentată prin cuprinderea unui volum mare de informații teoretice susținute de analiza unor situații practice.

Din punct de vedere practic, importanța subiectului ales este dată de faptul că răspunderea juridică este azi o instituție care se aplică din ce în ce mai mult, datorită multiplicării și diversificării riscurilor ecologice, a înmulțirii prejudiciilor cauzate mediului și a creșterii gravității lor determinate de adâncirea crizei ecologice mondiale, de inexistența unor suficiente și severe mijloace de protecție a mediului, precum și de alți factori dependenți de politica dusă în acest domeniu de fiecare țară.

Lucrarea este corect sistematizată, fiind structurată în mod optim pentru a acoperi subiectul tratat. Astfel, în cele 6 capitole, sunt tratate, pe rând, la următoarele aspecte:

În capitolul I intitulat „Principiile care guvernează răspunderea juridică în dreptul mediului” sunt analizate, pornind de la precizarea noțiunii de răspundere juridică în general și în special în dreptul mediului, principiile specifice acestei ramuri care stau și la baza răspunderii juridice.

Capitolul II intitulat „Răspunderea de mediu cu referire la prevenirea și repararea prejudiciului asupra mediului conform Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 68/2007” este dedicat aspectelor juridice, teoretice și practice, ale acestei forme specifice de răspundere.

Trebuie să menționăm în mod pozitiv faptul că analiza teoretică este susținută în permanență de jurisprudența existentă în domeniu.

În continuare, în capitolul III se analizează răspunderea civilă delictuală ca fundament juridic al răspunderii civile în dreptul mediului, sub aspectul elementelor constitutive subliniindu-se particularitățile acestora în dreptul mediului.

Analiza răspunderii civile delictuale reglementată de Legea protecției mediului este urmată, în mod firesc, de reglementările cu caracter special cu privire la răspunderea civilă delictuală în dreptul mediului, care fac obiectul unui capitol distinct (Capitolul IV).

Sunt avute în vedere răspunderea civilă în domeniul daunelor nucleare pe plan intern și internațional, răspunderea producătorilor pentru pagubele generate de produsele cu defecte, așa cum este prevăzută în reglementările adoptate la nivelul Uniunii Europene și transpuse pe plan național, precum și răspunderea civilă pentru pagubele cauzate mediului de aeronave persoanelor și bunurilor care nu se află la bord.

Consecventă urmării analizei obiectivelor propuse în introducerea lucrării, în afara răspunderii civile, în capitole distincte (V și VI) autoarea se ocupă de răspunderea contravențională și penală în dreptul mediului.

Ca o privire generală de fond, remarcăm faptul că lucrarea tratează aspectele teoretice și practice ale unei problematici complexe, autoarea dând dovada unei logici excelente însoțită de o mare rigoare și acuratețe științifică.

Afirmăm cu toată convingerea că lucrarea asupra căreia ne referim reprezintă o cercetare ambițioasă a instituției răspunderii juridice în dreptul mediului, realizată cu o competență ce onorează calitatea de cadru didactic a autoarei ei, constituind un important instrument de lucru pentru cei care au preocupări în domeniul protecției mediului înconjurător.

**Prof. univ. dr.
Daniela Marinescu**

CAPITOLUL I

PRINCIPIILE CARE GUVERNEAZĂ RĂSPUNDEREA JURIDICĂ ÎN DREPTUL MEDIULUI

1.1. Aspecte generale

Din punct de vedere lingvistic răspunderea este conștientizarea de către o persoană a datoriei sale față de societate, față de colectivul de oameni în care trăiește, prin înțelegerea sensului și însemnătății comportamentului său¹.

Întâlnită în toate ramurile dreptului, noțiunea de răspundere juridică sugerează ideea de sancțiune sau reparație, dând expresie unui raport social sancționat din punct de vedere juridic, în baza căruia o persoană se află într-o relație de obligație față de o altă persoană căreia îi datorează satisfacție sau repararea unui prejudiciu ce i l-a cauzat².

Suntem de acord cu autorii³, care afirmă că răspunderea juridică „clasică”, cu formele ei cunoscute (răspunderea civilă, răspunderea administrativă, răspunderea penală) și care reprezintă, desigur, dreptul comun în materie, devine insuficientă și inadecvată în cazul încălcării normelor de protecție a mediului și al atingerilor aduse mediului (având ca rezultat cauzarea unui prejudiciu ecologic).

Astfel, apare necesară o amenajare juridică a răspunderii, proprie acestui domeniu, care să aibă în vedere specificitatea acestuia, categoriile răspunderii rămânând în esență aceleași.

În domeniul protecției mediului, tendința generală este, conform literaturii juridice de specialitate⁴, ca mediul să fie apărut mai ales prin

¹ Dragoș Rădulescu, *Răspunderea juridică pentru prejudiciile aduse mediului înconjurător*, în *Analele Universității Creștine „Dimitrie Cantemir” Seria Drept* 2006, Ed. Pro Universitaria, București, p. 159.

² Daniela Marinescu, *Tratat de dreptul mediului*, ediția a IV-a revăzută și adăugită, Ed. Universul Juridic, București, 2010, p. 635.

³ Marilena Uliescu, *Dreptul mediului înconjurător*, Ed. Universității Creștine „Dimitrie Cantemir”, București, 1998, p. 56.

⁴ Mircea Dușu, *Tratat de dreptul mediului*, ediția a III-a, Ed. C.H. Beck, București, 2008, p. 464.

reglementarea acțiunilor care l-ar putea afecta, în vederea prevenirii vătămărilor și mai puțin pe calea răspunderii, din cauza particularităților acesteia: prejudiciile ecologice sunt adesea definitive, deteriorarea este ireversibilă și, atunci, costul reparării, fie ea și aproximativă, devine exorbitant. De aici rezultă că o intervenție *a posteriori* pe tărâmul „răului înfăptuit” rămâne adesea incertă, iar efectele sale nu conferă o reparație completă și eficace.

Cu toate că dezvoltarea principiilor dreptului mediului în acte normative și în special în doctrină este criticabilă, deoarece, pe de o parte, sunt prea generale, cu un conținut prea complex, determinând dificultăți în aplicarea lor practică, iar pe de altă parte conținutul acestora este determinat în mod diferit în doctrină de diverși autori, creând obstacole în aplicarea lor, cu toate astea, principiile dreptului mediului prezintă o importanță deosebită în materie, deoarece: normele de dreptul mediului se găsesc, în general, în izvoare foarte diverse, principiile asigurând coeziunea internă a ramurii de drept; dreptul mediului fiind o ramură nouă, dinamică și evolutivă, trebuie să găsească rapid răspuns la problemele degradării, iar când nu au fost încă adoptate norme juridice într-o anumită materie, se aplică principiile; au un rol important în interpretarea normelor tehnice, care uneori, ridică dificultăți pentru practicienii dreptului; au caracter complex: juridic, economic și decizional; sunt specifice dreptului mediului, reprezentând argumente pentru autonomia ramurii de drept¹.

În condițiile prezentate mai sus, considerăm că o intervenție *a priori*, în domeniul răspunderii juridice în dreptul mediului, prin intermediul unor principii călăuzitoare, este absolut necesară, cunoscând gravitatea, amploarea și ireversibilitatea prejudiciilor ecologice.

Considerăm că ar fi complicat să se discute despre o corectă aplicare a răspunderii juridice în cazul în care nu s-ar ține cont de principii, acestea ocupând un loc deosebit în literatura de specialitate, servind ca punct de plecare în dezvoltarea concepțiilor pentru fenomenul răspundere.

De aceea, în prezentul capitol, ne vom opri atenția asupra unor principii aplicabile în materia răspunderii juridice în dreptul mediului, și anume, principiul dezvoltării durabile, principiul acțiunii preventive,

¹ Daniela Marinescu, *op. cit.*, p. 59.

principiul poluatorul plătește principiul precauției în luarea deciziei, și principiul informării și participării publicului la luarea și aplicarea deciziilor.

1.2. Principiul dezvoltării durabile

Conceptul de dezvoltare durabilă a luat naștere cu 30 de ani în urmă ca răspuns la apariția problemelor de mediu și a crizei resurselor naturale, în special a celor legate de energie. Practic, Conferința privind Mediul de la Stockholm din anul 1972 este momentul în care se recunoaște că activitățile umane contribuie la deteriorarea mediului înconjurător, ceea ce pune în pericol viitorul Planetei¹.

În 1987, la un an de la catastrofa de la Cernobîl, în cadrul raportului Comisiei Mondiale pentru Mediu și Dezvoltare (WCED) de la Brundtland a fost formulată cea mai citată definiție a dezvoltării durabile: *„dezvoltarea durabilă este cea care urmărește nevoile prezentului, fără a compromite posibilitatea generațiilor viitoare de a-și satisface nevoile lor”*.

Termenul de dezvoltare durabilă a început să devină, însă, foarte cunoscut abia după Conferința privind mediul și dezvoltarea, organizată de Națiunile Unite la Rio de Janeiro în anul 1992, cunoscută sub numele de „Summit-ul Pământului”. Conferința a avut ca rezultat elaborarea mai multor convenții referitoare la schimbările de climă, diversitatea biologică și stoparea defrișărilor masive. Tot atunci a fost elaborată și Agenda 21 – planul de susținere al dezvoltării durabile.

La Summit-ul Pământului de la Rio principiul dezvoltării durabile a fost acceptat în mod oficial de o mare parte a comunității internaționale și a fost inclus² în Declarația de principii privind mediul și dezvoltarea³.

¹ Alexandre Kiss, *The Rio Declaration on Environment and Development*, in *The Environment after Rio: International Law and Economics*, Graham & Trotman Publishing Group, London, 1994, p. 55.

² Principiul 3 statuează: „Dreptul la dezvoltare trebuie îndeplinit astfel încât să întrunească nevoile de dezvoltare și de mediu ale generațiilor prezente și viitoare”.

³ Monica-Elena Oțel, *Răspunderea internațională în domeniul mediului*, Ed. Universul Juridic, București, 2009, p. 13.

Astfel, s-a afirmat¹ opinia conform căreia, pentru ca dezvoltarea să fie durabilă este necesar ca nivelul și rata epuizării resurselor naturale și emisiile de poluanți să nu fie mai mare sau mai rapidă decât nivelul sau rata absorbției sau regenerării sistemelor naturale.

Ulterior Conferinței de la Rio din 1992 principiul dezvoltării durabile a fost adoptat ca politică de numeroase state², implementarea sa fiind realizată la nivel internațional de către Comisia privind Dezvoltarea Durabilă.

Suntem de acord cu autorii³ care menționează faptul că dezvoltarea durabilă reprezintă un element important în elaborarea responsabilității globale de mediu

Dezvoltarea durabilă a devenit un obiectiv și al Uniunii Europene, începând cu 1997, când a fost inclus în Tratatul de la Maastricht, iar în 2001, la summit-ul de la Goetheborg a fost adoptată Strategia de Dezvoltare Durabilă a UE, căreia i-a fost adăugată o dimensiune externă la Barcelona, în 2002. În 2005 Comisia a demarat un proces de revizuire a Strategiei de Dezvoltare Durabilă, proces care a cuprins mai multe etape:

- în februarie 2005, Comisia a publicat o evaluare inițială și a evidențiat o serie de viitoare direcții de urmat. Au fost evidențiate o serie de direcții de dezvoltare non-durabilă care au avut efecte negative: schimbarea climatică, amenințări la adresa sănătății publice, creșterea sărăciei și a excluziunii sociale, epuizarea resurselor naturale și afectarea biodiversității;

- în iunie 2005, șefii de stat și de guverne din UE au adoptat o declarație privind liniile directoare ale dezvoltării durabile, care susținea că Agenda reînnoită de la Lisabona este o componentă esențială a obiectivului atotcuprinzător al dezvoltării durabile;

¹ D. Stanners, P. Bourdeau, *Europe's Environment. The Dobris Assessment*, Copenhagen 1995, European Environmental Agency.

² USA: Sustainable America - A New Consensus (1996); Australia: National Strategy for Ecologically Sustainable Development and Intergovernmental Agreement on Environment (1995); Olanda: National environmental Policy Plan and Environment Programme (1997-2000). În România, principiul dezvoltării durabile este prevăzut la art. 3 lit. g) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 195/2005.

³ Alan Boyl, David Freestone, *International law and sustainable development: past achievements and future challenge*, Oxford University Press, Oxford, 2001, p. 6.

- pe 13 decembrie 2005, după consultarea cu mai multe instituții și persoane implicate, Comisia a prezentat o propunere de revizuire. Se pune accent pe 6 priorități: schimbarea climatică, sănătate, excluziune socială, transport, resurse naturale și sărăcie și erau identificate căile care trebuie urmate pentru a soluționa aceste probleme;

- în iunie 2006, a fost adoptată Strategia de Dezvoltare Durabilă pentru o Uniune Europeană extinsă, bazată pe strategia de la Goetheborg și rezultat al procesului început încă din 2004.

Obiectul general al dezvoltării durabile¹ este de a găsi un spațiu al interacțiunii dintre patru sisteme: economic, uman, ambiental și tehnologic într-un proces dinamic și flexibil de funcționare, iar o condiție importantă pentru realizarea obiectivelor dezvoltării durabile este simultaneitatea progresului în toate cele patru dimensiuni.

Comisia Internațională pentru Mediu și Dezvoltare a ajuns la concluzia că imperativele strategiei naționale pentru o dezvoltare durabilă sunt:

- eliminarea sărăciei în condițiile satisfacerii nevoilor esențiale pentru locuri de muncă, hrană, energie, apă, locuințe și sănătate;

- asigurarea creșterii populației la un nivel acceptabil și reducerea creșterii demografice necontrolate;

- conservarea și sporirea resurselor naturale, întreținerea diversității ecosistemelor, supravegherea impactului economiei asupra mediului;

- descentralizarea formelor de guvernare, creșterea gradului de participare la luarea deciziilor și unificarea deciziilor privind mediul și economia;

- reorientarea tehnologiei și a riscului managerial.

De aceea, esența unei strategii pentru o dezvoltare durabilă constă în stabilizarea creșterii demografice, reducerea dependenței de petrol, promovarea resurselor regenerabile de energie, conservarea solului, reciclarea materialelor etc.

Conceptul de dezvoltare durabilă trebuie adaptat la condițiile specifice fiecărei țări, ceea ce nu exclude nevoia și chiar necesitatea colaborării internaționale.

Pe plan național, politica și strategia de mediu a României au la bază acest principiu.

¹ Daniela Marinescu, *Tratat de dreptul mediului*, op. cit., p. 14 și urm.

Activitățile de prevenire a poluării, tratarea efluenților poluanți, gestiunea deșeurilor, conservarea și refacerea mediului, punerea sub control a fenomenului de seră la nivel global, gestionarea resurselor naturale și menținerea biodiversității speciilor, precum și altele asemenea, care pot fi grupate sub noțiunea de protecție a mediului, necesită eforturi mari, de natură financiară, organizatorică, în reconsiderarea ratei de exploatare a resurselor, în mobilizarea potențialului de cercetare – dezvoltare spre conceptul de dezvoltare durabilă.

Necesitățile și constrângerile impuse de protecția mediului în condițiile asigurării dezvoltării economice, satisfăcând cerințele dezvoltării durabile, pot fi asigurate numai în cazul existenței unei legături reale și funcționale între politica economică și cea ecologică, la toate nivelele structurii statale și în toate ramurile economiei.

În interpretarea conceptului de dezvoltare durabilă se remarcă unanimitatea acceptării acestuia, ca singura soluție de conciliere a conflictului dintre cele două elemente considerate până acum incompatibile: creșterea economică și conservarea resurselor naturale.

În acest sens, în iulie 1999, Guvernul României a adoptat *Strategia Națională pentru Dezvoltare Durabilă* care, prin conținutul său, în ansamblu și pe sectoarele și domeniile de activitate la care se referă obiectivele sale prioritare, constituie fundamentul pentru elaborarea și dezvoltarea strategiilor sectoriale, între care, cea privitoare la problematica mediului, deține un rol de prim rang.

În conformitate cu Strategia Uniunii Europene și în vederea îndeplinirii angajamentelor asumate în procesul de negociere cu Uniunea Europeană, a fost elaborată „Strategia Națională pentru Dezvoltare Durabilă Orizont 2025”, care stabilește obiectivele pe termen scurt, mediu și lung privind mediului înconjurător.

1.3. Principiul acțiunii preventive

1.3.1. Conținutul principiului

Principiul în discuție este consacrat în art. 3 lit. c) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 195/2005¹ privind protecția mediului și, de

¹ Aprobata cu modificări și completări prin Legea nr. 265/2006, publicată în M. Of. nr. 586 din 06 iulie 2006.